

EXISTENCIALISMUS

15. března 2018, Pavel Trtílek

- filosofický a umělecký směr
- vznikl po 1. světové válce v Německu
- vrchol: 40. léta Francie, Německo...
- 50. a 60. léta: „módní“ filosofie (zjednodušení jeho myšlenek)
- dělení podle náboženského přístupu:
  - **ateistický**
    - filosofie: Martin Heidegger
    - drama: J.-P. Sartre, A. Camus
  - **teistický (křesťanský)**
    - filosofie: Karl Jaspers
    - drama: Gabriel Marcel
    - próza: Jan Čep

- inspirace, návaznost, předchůdci:
  - **filosofie:** Nietzsche, Kierkegaard, Husserl, Heidegger
  - **próza:** Kafka, Dostojevskij
- existencialisté neměli vždy jednotné názory, spojovaly je např. tyto postoje:
  - člověk je **osamocený jedinec**, odtržený a izolovaný od společnosti (odcizený), zažívá úzkost pramenící v **nesmyslnosti existence** a vědomí **nevyhnutelnosti vlastní smrti**
  - v subjektivní nicotě pozemského bytí si volí svými činy vlastní žití jako „svobodu“, snaží se o sebepoznání
  - lidské bytí je však **vnucená svoboda**, člověk je totiž „**odsouzen k smrti**“ (jediná svoboda tkví v možnosti zvolit si svou smrt), jako jediný tvor si tohoto je vědom

- pesimismus existenciální filozofie (jediná jistota člověka je jeho smrt)
- výrazná politická angažovanost (události roku 1968, dědictví kolonialismu, levicové směřování)
- **existenciální drama:**
  - někdy chápáno jako „předstupeň“ absurdního divadla, to platí jen v některých ohledech...
  - ED víceméně dodržuje klasickou stavbu dramatu; AD text i stavbu dramatu destruuje (členění na dějství, konflikty, zápletky, charakter postav, vztahy mezi nimi)
  - ED klade otázky a poté na ně odpovídá; AD sice otázky pokládá též, avšak bez konkrétních odpovědí
  - společná jim jsou **témata lidské existence** (odcizenost jedince, „jistota“ smrti, pesimistický pohled na svět, mezilidská komunikace apod.)

JEAN-PAUL SARTRE

(1905 – 1980)

- studoval v Německu (30. léta)
- spjat s událostmi ve Francii roku 1968
- 1964: Nobelova cena (odmítl ji)
- filosofická tvorba:
  - *Bytí a nicota* (1943)
- dramatická tvorba:
  - *Mouchy* (1943, antická inspirace)
  - *Za zavřenými dveřmi* (česky přeloženo také jako *S vyloučením veřejnosti*; 1944)
  - *Počestná děvka* (1946)
  - *Špinavé ruce* (1948)
  - *Đábel a Pánbůh* (1951)
  - *Vězňové z Altony* (1959)

Mouchy

(1943, Théâtre de la Cité, režie Charles Dullin)

Za zavřenými dveřmi

(1944, Théâtre du Vieux-Colombier, režie Raymond Rouleau)

Sartre na Kubě: setkání s Che Guevarou (1960)

Uragán nad cukrem (kniha reportáží o kubánské revoluci)

Sartrův web: <http://expositions.bnf.fr/sartre/index.htm>

ALBERT CAMUS

(1913 – 1960)

- narozen v Alžírsku (tehdejší fr. kolonie), kde vystudoval filosofii
- kritik francouzské koloniální politiky
- 1957: Nobelova cena (o 7 let dříve než Sartre)
- Filosofická tvorba:
  - ***Mýtus o Sisyfovi*** (1942, inspirace antickým mýtem, absurdno jako filosofická kategorie, odtud pozdější inspirace pro Esslinův název „absurdní divadlo“)
  - ***Člověk revoltující*** (1951)
- „Absurdno vzniká z rozporu mezi tázajícím se člověkem stojícím tváří v tvář mlčícímu, nerozumnému světu.“ (*Mýtus o Sisyfovi*)

Sisyfos
(Franz von Stuck; 1920)

- prozaická tvorba:
  - *Cizinec* (1942, novela)
  - *Mor* (1947, román)
  - *Exil a království* (1957, povídky)
- dramatická tvorba:
  - *Caligula* (1938)
  - *Nedorozumění* (1944)
  - *Stav obležení* (1948)
  - *Spravedliví* (1949)
  - několik adaptací (např. *Běsi*)
- Camus i Sartre poskytli filosofickou základnu absurdnímu dramatu

ANDRÉ GIDE

(1869 – 1951)

- vývoj tvorby od symbolismu po existencialismus
- 1947 – Nobelova cena
- 1947 – spolu s Jean-Louis Barraultem zdramatizoval Kafkův *Proces* (Théâtre Marigny)
  - „zjevení“ v poválečném pařížském divadle
  - užití mnoha postupů využívaných později představiteli absurdního divadla
- Gidova dramatická tvorba:
  - *Saul* (1903)
  - *Oidipus* (1932)
  - *Persefona* (1934)
  - *Theseus* (1946)

LITERATURA K TÉMATU:

- Camus, Albert: ***Mýtus o Sisyfovi*** (Praha, 1995)
- Hyvnar, Jan: ***Francouzská divadelní moderna*** (Praha, 1996)
- Černý, Václav: ***První a druhý sešit o existencialismu*** (Praha, 1992)